

Soạn bài: Miêu tả trong văn bản tự sự

MIÊU TẢ TRONG VĂN BẢN TỰ SỰ

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN

1. Yếu tố miêu tả có vai trò gì trong văn bản tự sự

Đọc đoạn trích sau đây và thực hiện các yêu cầu bên dưới:

(1) Vua Quang Trung lại truyền lấy sáu chục tấm ván, cứ ghép liền 3 tấm làm một bức, bên ngoài lấy rơm dấp nước phủ kín, tất cả là hai mươi bức. Đoạn kén hạng lính khỏe mạnh, cứ mười người kén một bức, lưng dấp dao ngắn, hai mươi người khác đều cầm binh khí theo sau, dàn thành trận chữ "nhất", vua Quang Trung cười voi đi đốc thúc, mờ sáng ngày mùng 5 tiến sát đồn Ngọc Hồi. Quân Thanh nổ súng bắn ra, chẳng trúng người nào cả. Nhân có gió bắc, quân Thanh bèn dùng ống phun khói lửa ra, khói toả mù trời, cách gang tấc không thấy gì hòng làm cho quân Nam rối loạn. Không ngờ trong chốc lát trời bỗng trở gió nam, thành ra quân Thanh lại tự hại mình.

Vua Quang Trung liền gấp rút sai đội khiên ván vừa che, vừa xông thẳng lên trước. Khi gươm giáo hai bên đã chạm nhau thì quăng ván xuống đất, ai nấy đều cầm dao chém bừa, những người cầm binh khí theo sau cũng nhất tề xông tới mà đánh.

Quân Thanh chống không nổi bỏ chạy tán loạn, giày xéo lên nhau mà chết. Tên Thái thú Điền Châu là Sâm Nghi Đống tự thắt cổ chết. Quân Tây Sơn thừa thế chém giết lung tung, thây nằm đầy đồng máu chảy thành suối, quân Thanh đại bại.

(Ngô gia văn phái, Hoàng Lê nhất thống chí)

- Tóm tắt các sự việc chính trong đoạn trích văn bản tự sự trên.

- Đoạn văn dưới đây có thể hiện được diễn biến sinh động của câu chuyện như đoạn trích trên không? Vì sao?

Vua Quang Trung cho ghép ván lại, cứ mười người khiên một bức, rồi tiến sát đến đồn Ngọc Hồi. Quân Thanh bắn ra, không trúng người nào, sau đó phun khói lửa. Quân của vua Quang Trung khiên ván nhất tề xông lên mà đánh. Quân Thanh chống đỡ không nổi, tướng Thanh là Sâm Nghi Đống thắt cổ chết. Quân Thanh đại bại.

Gợi ý: Tóm tắt các sự việc trong văn bản tự sự tức là trả lời câu hỏi: Văn bản kể về những sự việc gì? Bản thân các sự việc của câu chuyện được đặt theo trình tự trước - sau đúng như nó diễn ra trong câu chuyện chỉ thể hiện được rất hạn chế diễn biến cụ thể, sinh động của câu chuyện (như đoạn văn trên). Sở dĩ như vậy bởi vì muốn tái hiện một cách cụ thể,

sinh động, hấp dẫn diễn biến các sự việc trong câu chuyện, người ta phải kết hợp sử dụng yếu tố miêu tả. Ở đoạn văn trên, là sự lắp ghép các sự việc, yếu tố miêu tả đã bị tước đi, vì thế không tái hiện được diễn biến của trận đánh.

II. RÈN LUYỆN KĨ NĂNG

1. Đọc lại hai đoạn trích Chị em Thuý Kiều và Cảnh ngày xuân để tìm những yếu tố tả người và tả cảnh.

Gợi ý:

- Trong đoạn trích Chị em Thuý Kiều: Có một câu tả cảnh (Êm đêm trướng rủ màn che); còn lại chủ yếu là các hình ảnh tả tài sắc của Thuý Kiều và vẻ đẹp của Thuý Vân. Các hình ảnh thể hiện vẻ đẹp của thiên nhiên được lấy để khắc hoạ vẻ đẹp của hai nhân vật chứ không phải để tả thiên nhiên. Đây là đặc điểm ước lệ của văn học trung đại.

- Trong đoạn trích Cảnh mùa xuân:

+ Chú ý các hình ảnh tả cảnh: con én đưa thoi; Cỏ non xanh tận chân trời; Cành lê trắng điểm một vài bông hoa; Ngõn ngang gò đồng kéo lên; Thoi vàng vó rắc, tro tiền giấy bay; Tà tà bóng ngả về tây; phong cảnh có bề thanh thanh; Nao nao, dòng nước uốn quanh; Dịp cầu nho nhỏ cuối ghềnh bắc ngang.

+ Tả người: Gần xa nô nức yến anh; Dập dìu tài tử giai nhân; Ngựa xe như nước, áo quần như nêm; Chị em thơ thẩn dan tay ra về.

2. Các yếu tố miêu tả trong hai trích đoạn Chị em Thuý Kiều và Cảnh ngày xuân có tác dụng gì trong việc thể hiện nội dung?

Gợi ý: Chú ý vai trò của yếu tố miêu tả trong việc khắc hoạ vẻ đẹp của hai chị em Thuý Kiều. Nhờ yếu tố miêu tả, tác giả đã làm nổi bật vẻ đẹp khác nhau giữa hai chị em Thuý Kiều như thế nào? Yếu tố miêu tả có tác dụng gì trong việc ca ngợi vẻ đẹp của con người và dự cảm về kiếp người tài hoa bạc mệnh?

3. Dựa vào đoạn trích Cảnh ngày xuân, hãy tưởng tượng và viết một đoạn văn tự sự có sử dụng yếu tố miêu tả kể về việc chị em Thuý Kiều đi chơi trong chiều Thanh minh.

Gợi ý: Xác định nội dung của đoạn văn: sự việc, nhân vật, phong cảnh, diễn biến cuộc du xuân. Trong đó, chú ý dựa vào những hình ảnh gợi tả ở đoạn trích để miêu tả về cảnh đẹp ngày xuân, khung cảnh chơi xuân nhộn nhịp, cảnh chiều tà, dáng vẻ của chị em Thuý Kiều khi chuẩn bị ra về,...

4. Viết một đoạn văn giới thiệu về vẻ đẹp của chị em Thuý Kiều.

Gợi ý: Không nên dùng lại y nguyên những hình ảnh ước lệ trong đoạn trích Chị em Thuý Kiều để giới thiệu mà phải biết liên tưởng từ những hình ảnh gợi tả mà tác giả sử dụng để làm nổi bật vẻ đẹp của hai nhân vật này theo cảm nhận của riêng mình. Chú ý đảm bảo mạch giới thiệu theo câu chuyện (ở đây là việc giới thiệu về gia đình Thuý Kiều, trình tự giới thiệu từ Thuý Vân đến Thuý Kiều, từ vẻ đẹp hình thức đến tài hoa,...).